

VYTAUTAS JUOZAPAS MAŽIULIS

Iškilius Lietuvos mokslininkas, ilgametis Vilniaus universiteto profesorius, pasaulinio garso prūsų ir kitų baltų kalbų tyrėjas, vienas Lietuvos pokario baltistikos ir indoeuropeistikos mokyklos kūrėju.

Gimė 1926 m. rugpjūčio 20 d. Rokėnuose (Zarasų r.). Mirė 2009 m. balandžio 11 d. Vilniuje, palaidotas Antakalnio kapinėse.

V. J. Mažiulis mokėsi Dusetų progimnazijoje, kur jo potraukį kalboms pastebėjo mokytojas Bagdonas Chmelevskis, didelis eruditas, dėstęs lotynų kalbą, skatinęs mokytis ir graikų kalbos, domėtis istorija. 1947 m. baigęs Rokiškio berniukų gimnaziją ir išmokęs lotynų, vokiečių kalbų (fakultatyviai dar studijavo graikų, prancūzų ir anglų kalbas), pradėjo klasikinės filologijos studijas Vilniaus universitete (VU), kurias baigė 1952 m. Čia V. J. Mažiulio mokytoju ir autoritetu buvo profesorius Jonas Dumčius – universalus filologas, dėstęs graikų kalbą ir jos istorinę gramatiką, antikinę literatūrą. 1952–1955 m. V. J. Mažiulis – Maskvos universiteto Bendrosios ir lyginamosios istorinės kalbotyros aspirantas. 1956 m. apgynė filologijos mokslų kandidato disertaciją „Lietuvių skaitvardžiai ir baltų skaitvardžių santykis su kitų indoeuropiečių kalbų skaitvardžiais“ ir įgijo baltisto ir indoeuropeisto išsilavinimą. Prie to nemažai prisidėjo ir uoliai lankyti fakultatyvai: indoeuropiečių ir slavų kalbų lyginamoji istorinė gramatika, sen. indų, hetitų, serbų-kroatų, sen. airių, švedų kalbos. Šiuos kursus skaitė tokios kalbotyros įžymybės, kaip Michailas Petersonas, Samuilas Bernšteinas, Viačeslavas Ivanovas ir kiti. V. J. Mažiulis ne tik pats mokosi, bet ir kitus moko: jo dėstomu fakultatyviniu lietuvių kalbos kursu susižavi ir į baltistų gretas patraukia tuomet Maskvoje studijavęs vokietis Raineris Eckertas, vėliau tapęs žymiu baltų ir slavų kalbų tyrėju, VU garbės daktaru.

Daugiau nei 40 metų V. J. Mažiulis dėstė Vilniaus universitete, skaitė svarbiausius baltistikos, indoeuropeistikos, bendrosios kalbotyros dalykus: 1955–1968 m. dėstytojas, 1968–1973 m. Lietuvių kalbos katedros vedėjas, nuo 1969 m. – profesorius, 1973–1988 m. – Baltų filologijos katedros vedėjas. 1958–1960 m. dirbo Lietuvių kalbos ir literatūros institute. 1969 m. – filologijos mokslų daktaras. Disertacijos pagrindu parašyta monografija „Baltų ir kitų indoeuropiečių kalbų santykiai: Deklinacija“ (1970) sulaukė tarptautinio atgarsio, 1973 m. skirta LSSR valstybinė premija.

Pagrindinis V. J. Mažiulio mokslinių tyrimų objektas – baltų kalbos, daugiausia prūsų kalba, etimologija, senieji baltų ir slavų kalbų santykiai, baltų prokalbės formų rekonstrukcija. „Dar vienas svarbus dalykas, metodologinis, – pažymi akad. Bonifacas Stundžia, – V. J. Mažiulis drauge su talentingu kolega Jonu Kazlausku pirmieji lietuvių kalbotyroje ėmė taikyti modernų vidinės rekonstrukcijos metodą, reikalaujantį pirmiausia kruopščiai ištirti pačių baltų kalbų faktus, išsiaiškinti, kurie jų senoviški, kurie – nauji, ir tik po to juos lyginti su atitinkamai ištirtais kitų indoeuropiečių kalbų duomenimis.“

V. J. Mažiulis 1976 m. išrinktas Lietuvos mokslų akademijos tikroju nariu (akademiku). 1976 m. – Mainco (Vokietija) mokslo ir literatūros akademijos nariu korespondentu, 1986 m. – Milano kalbininkų draugijos nariu korespondentu, 1991 m. – Latvijos universiteto garbės daktaru. Už nuopelnus mokslui V. J. Mažiulis 2003 m. apdovanotas Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino Riterio kryžiumi.

Svarbiausi akademiko V. J. Mažiulio mokslo darbai: parengtas didelio pripažinimo sulaukęs dviejų tomų veikalas „Prūsų kalbos paminklai“ (1966; 1981), kiti novatoriški prūsų kalbotyros veikalai – keturių tomų „Prūsų kalbos etimologijos žodynas“ (1988–1997 ir 2012), „Prūsų kalbos istorinė gramatika“ (2004). Paskelbta daugybė straipsnių lietuvių ir užsienio mokslo žurnaluose. 2002 m. išleista „Vytautas Juozapas Mažiulis. Bibliografijos rodyklė“ (sudarė S. Peciukienė, spec. redaktorius B. Stundžia).

V. J. Mažiulis – ilgametis (1970–1996 m.) baltų kalbotyros žurnalo „Baltistikos“ (su priedais pasirodė 29 tomai) redaktorius, „Linguistica Baltica“ (Varšuva, Krokava) – redaktorių kolegijos narys, tęstinių leidinių „Acta Baltico-Slavica“ (Balstogė, Varšuva) ir „Балто-славянские исследования“ (Maskva), žurnalo „Вопросы языкознания“ (Maskva) redaktorių kolegijos narys, darbas prie kolektyvinio veikalo „Lietuvių etnogenezė“ (1987). 1979–1989 m. – Lietuvos orientalistų asociacijos prezidentas, 1983–2004 m. – Tarptautinės baltų ir slavų santykių tyrinėjimo komisijos pirmininkas, Valstybinės lietuvių kalbos komisijos ilgametis narys.

V. J. Mažiulis yra recenzavęs daugelį baltų ir indoeuropiečių kalbotyros darbų. Daug dėmesio skyrė kalbiniam švietimui – straipsniai „Moksle ir gyvenime“, „Mūsų kalboje“, enciklopedijose apie baltų gentis ir jų kalbos ypatybes, pasaulio kalbas, ypač senąsias, baltistikos bei kalbotyros laimėjimus, kai kurių žodžių kilmę, kalbotyros terminus ir kt. Iš mokslo

populiarinamųjų darbų paminėtina knygelė „Pasaulio tautų kalbos“ (1979; 2001), straipsnį apie baltų kalbas „Encyclopaedia Britannica“ 1974 m leidimui, vėliau kas keleri metai kartotam.

Akad. V. J. Mažiulis vadovavo aštuonioms daktaro disertacijoms, daugelį oponavo. Tarp jo mokinių yra prūsistai akad. Grasilda Blažienė, akad. Bonifacas Stundžia, dr. Mykolas Letas Palmaitis, italų baltistas prof. Gvidas Mikelinis (Guido Michellini), latvių baltistas prof. Pēteris Vanagas (Pēteris Vanags). Klasikinės filologijos studijas baigė akademiko duktė Daiva, filologo kelią pasirinko sesers sūnus Vidas.

Akad. V. J. Mažiulis „buvo tolerantiškas, gal net per minkštas, – sako akad. B. Stundža, – į visus kreipdavosi „kolega“, dalyvaudavo studentiškuose renginiuose, skolindavo literatūrą. Nepaprastai mėgo gamtą, priklausė profesoriaus Jurgio Lebedžio keliauninkų grupei, širdies gilumoje buvo romantikas. Nors paskutiniai keliolika metų Profesoriumi buvo ypač nepalankūs, baltistinių tyrimų jis neapleido – nepasiduodamas ligoms, sunkiai išgyvendamas šeimos dramą, atkakliai tęsė tyrimus.“

Akad. V. J. Mažiulio mokslo darbai jau tapo lietuvių kalbotyros ir baltistikos klasika. Kolegos ir buvę mokiniai prisimena jį kaip neprilygstamą prūsų kalbos žinovą ir tyrėją, puikų baltų kalbų ir jų santykių su slavų kalbomis tyrėją, kruopštų ir įžvalgų etimologą. Be Akademiko darbų neapsieina nė vienas šių dienų baltistas, o tiek buvusiems jo mokiniams, tiek dabartiniams studentams jie yra neišsemiamas atradimų ir mokslo idėjų šaltinis.

Kaip rašo akad. B. Stundžia, „Non multa, sed multum („Ne daug, bet gerai“) – tai ne šiaip jo [V. J. Mažiulio] mėgstama antikos sentencija, o kredo, patvirtintas mokslo darbais.“

Parengė
LMA Humanitarinių ir socialinių mokslų skyriaus
mokslinė sekretorė Aurika Bagdonavičienė

Naudoti šaltiniai:

1. Asmens byla. LMA archyvas.
2. LMA Humanitarinių ir socialinių mokslų skyriaus archyvinė medžiaga
3. https://lt.wikipedia.org/wiki/Vytautas_Ma%C5%BEiulis
4. <https://biblioteka.vu.lt/naujienos/parodos/paroda-non-multa-sed-multum-profesorius-vytautas-maziulis-1926-2009>
5. [file:///C:/Users/SKYMINI/Downloads/1309-5031-1-PB%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/SKYMINI/Downloads/1309-5031-1-PB%20(2).pdf)

Nuotrauka iš Vikipedijos.